

Megemlékezés Gyuszi bácsiról születésének 100. évfordulóján

Havasy Gyula

(1920. január 31. Sárbogárd --- 1996. június 20. Nagysáp)

Nagybátyám életének állomásait szeretném feleleveníteni, és az utókor emlékezésére bízni.

Olyan emberről hagyni néhány arcvonást, aki számomra máig is a krisztusi embert, a szent papot testesíti meg. Szerényen, de határozottan képviselte az erőszakmentes keresztény életformát.

Erről tesznek visszaemlékező tanúságot éltető lelki közösségének testvérei is.

Természetesen amíg „testközelből” láttam, addig ez nem fogalmazódott meg ilyen világosan. Az azonban „gyanús volt”, hogy sem az egyházában, sem a családban nem tartották „normális” életvitelűnek. Vállalta azt a különcséget, hogy mert szelíd és alázatos lenni. Ez nyilván azért volt, mert szolgálatában soha nem törekedett látványos sikerekre, elismerésekre. Tudta, hogy mit akar elérni, és adottságainál fogva kétkezi tevékenységével többnyire meg is valósította. Ezt sokszor előljárói megalkuvása és rábízott nyájának ízlése ellenére tette. Belső szabadságának hangját kompromisszumok nélkül követte a melőlözéstől a börtönig.

A krisztusi papságának fő jellemzője volt a valóban evangéliumi szegénység, az elesettek és elhanyagoltak iránti felelősségérzet. Ajtaja mindenkinek nyitva állt, motorját és autóját bárki használhatta. Ruháját az első szóra elajándékozta. Egyedül saját kezűleg varrott motoros ruhájához ragaszkodott, mert a börtönben dereka erősen megfázott.

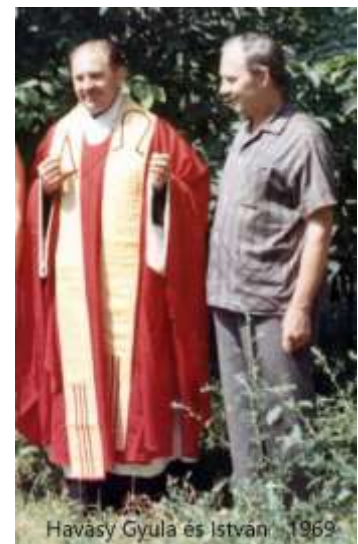
A konformizmust nagy alázattal kerülte. Bárhova mert bekopogni váratlanul, maradék ételt elfogadni késő éjjel, meghúzódni egy éjszakára és reggel egy forró fürdő után tovább indulni mások által életveszélyesnek tartott járművein.

Valahol mindig a lehetőségek határait feszegette, de sohasem látványos erőszakkal. Gyerekkoromban közelről láttam néhány, mai napig ható kezdeményezését.

- 1955-ben Mogyorósbányán templom felújításba kezdett. A belső díszítés stilizált népi motívumait tervezte és magas létráról saját kezűleg festette. Korát messze megelőzve újította meg a liturgikus teret: hazánkban először építtetett szembemisézésre is alkalmas kombinált oltárt (10 évvel a II. vatikáni zsinat előtt!).

• Magyarországon először ő kezdte varrni a liturgikus megújulás miseruháját, és a kívül viselős stólákat. Ennek terjesztése kapcsán nevezték paptársai „Ruha Gyulának”. Mosolyogva vette a kissé lenéző megnyilatkozásokat, azonban az idő őt igazolta.

- Csesztvére kerülvén a paraszt-barokk templomban felismerte a XIII. századi épületet, és a vakolat megbontása alatt feltárta az eredeti falat és faragott köveket. Nyári szünetében a teljes külső vakolat leverésekor az én tenyerem is hólyagosra törte a bontó szerszám. Munkája következtében került műemléki védelem alá a tatárkori templom, mely ma is gyöngyszeme a környéknek. Otléte alatt a belső liturgikus tér is méltó kialakítást kapott: eredeti keresztkút és oltárkő került a szentélybe.

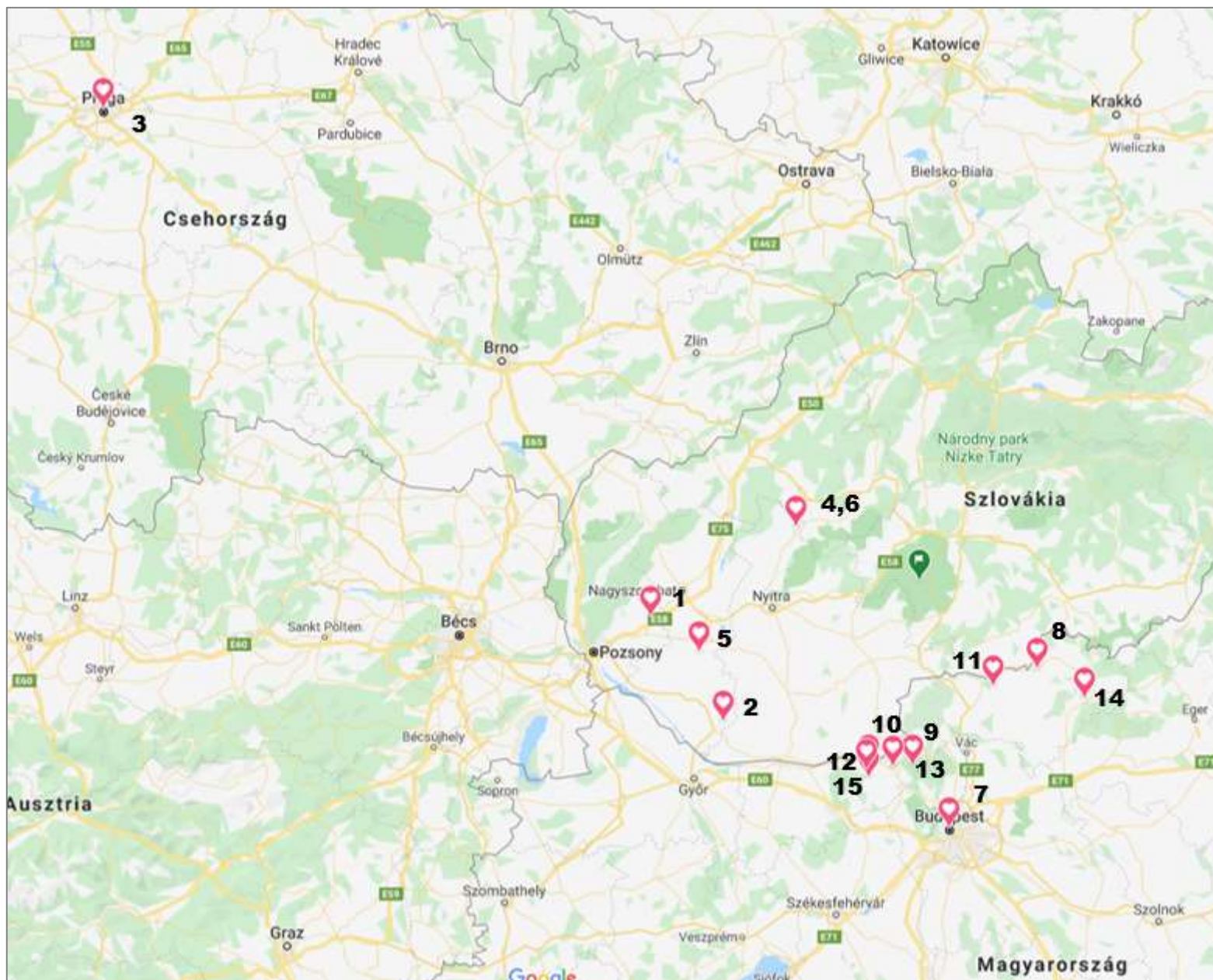

Máig ható kétkezi tevékenységének korszaka a 70-es években lezárult. Bulányi atya lelki közösségébe csatlakozva – a hivatalos egyházi irányvonal ellenére – a bázisközösségek gyarapodását és lelki növekedését nagyrészt a háttér biztosításával szolgálta.

Papi szolgálatának állomásai:

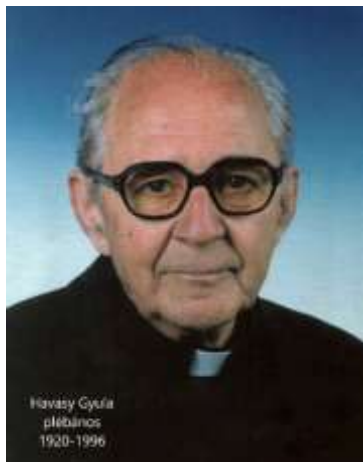
Szentelése: 1943. június 13. Esztergom

1. 1943 — Hidaskürt, plébános helyettes
2. 1943 — 1947 Ekecs, káplán
3. 1947 — Prága
4. 1947 — 1948 Krusovce, káplán
5. 1948 — 1949 Sárfa, plébános helyettes
6. 1949 — Krusovce, káplán
7. 1949 — 1952 Budapest, hitoktató
8. 1952 — 1953 Szécsény, káplán
9. 1953 — 1954 Dorog-bánya, kiegészítő lelkész (börtön után)
10. 1954 — 1958 Péliföldszentkereszt, Mogyorósbánya káplán
11. 1958 — 1969 Csesztve, plébános
12. 1969 — Bajót, plébános
13. 1969 — 1978 Pilisszentlélek, plébános
14. 1978 — 1980 Mátraverebély, plébános
15. 1980 — 1996 Nagysáp, plébános

Búcsú Gyuszi bácsitól

Bulányi György

Juhász Miklóson keresztül kapcsolódott be a csoportmunkába még az 50-es évek elején. Elmosódott, futó találkozásról szóló emlékem van csupán ebből az időből. Szabadulásom után elvitt magával plébániájára - úgy emlékszem Csesztvére -, a hatvanas évek elején. A plébániát rendezte be templomnak, mert téli időben nehéz volt megközelíteni - az öregeknek, betegeknek - a hegyre épített templomot. Kézimunkák díszítették a székeket. Megvallotta, hogy ő kézimunkázta.

Valamikor a 60-as évek során indítja el a nyolcnapos pannonhalmi papi lelki gyakorlatok sorozatát. Isten csudája, hogy engedte ezt neki az ÁÉH. Vagy tíz éven keresztül folytak ezek a pasztorális megbeszélésekkel dúszított találkozók. Mintha a magyarországi papság lelki krémje találkozott volna itt egymással! Hatvanan-hetvenen is összejöttek, és nyolc napra! Majd a 70-es évek második felében Lékai bíboros veszi el tőle ezek további megrendezésének lehetőségét. Azt hiszem, az is, hogy rendezhette, s az is, hogy nem rendezhette tovább, következménye volt a Vatikán s a magyar állam közt létrejött megállapodásnak, kezdeti és kibontakozó fázisának.

Nem tudom, hogy pontosan melyik évben kapcsolódott bele a papi közösség munkájába. Ott lett volna már az 1970. évi – s úgy emlékszem Pécelen tartott – papi lelki gyakorlaton? Úgy emlékszem hatan voltunk rajta: Halász, Bisztrai, Dombi, Barcza, Tiry és én. De biztosan ott volt 1972-ben Alsószentivánon, az első B-lelki gyakorlaton.

Hamarosan Pilisszentléleken nála kezdem sorozatban tartani a lelki gyakorlatokat. Itt tartja 1974-ben Andi és Jenő is a mélykútiaknak, s még előtte 1973-ban Lilla és Öcsi – már nem is tudom, kiknek. Itt tartom 1973-ban a papi lelki gyakorlatot, melyen a még nem egészen felgyógyult Andi a háziasszony, s a résztvevői között ott ül Tarnai Imre és a szegedi spirituális, aki ma csanádi püspök. Mind a kettőt - meg a többi résztvevőt is - Gyuszi szervezte oda. Gyuszi bácsi szállítja a népet a pomázi HÉV-állomástól Trabantjával fel a pilisszentlelki magaslatra. Oda és vissza. Időnként hét-nyolc személyt is beletöm a csodakocsiba. Az Esztergomban állomásozó orosz katonáktól szerzi be előnyös áron a kincstári benzint.

Legállandóbbnak egy felnőtt csoportja bizonyult. Hosszú éveken keresztül szolgálta őket, amíg csak értelmét látta. Mért szűnt meg értelmesnek látni munkáját? A tagok máshonnan is táplálkoztak, s olyan konzervatívak voltak, hogy Gyuszi nem remélte, hogy Jézus tanítványaivá tudja formálni őket. Ifjúsági csoportkezdeményezéseit még kevesebb siker jutalmazta.

Hamarosan elhelyezik Pilisszentlélekről Mátraverebélyre, majd utolsó szolgálati helyén, Nagysápon köt ki.

Pilisszentlélek után Nagysáp lett az elsődleges lelkigyakorlatos házunk. 1982 őszén ott kezdem a C-lelkigyakorlatokat, minden hónapban egyet, amikből egybeállt a Bokorlelkiség anyaga 1983-ra a Karácsonyi ajándékban. Hamarosan a B-lelkigyakorlatnak is színhelye lesz. Az akkor húsz év körüli második nemzedék is gyorsan közvetlen kapcsolatba lép Gyuszi bácsival, s a plébánia teljes kihasználásnak örvend.

Trabantjával fel-feltűnik "Bokorország" legkülönbözőbb pontjain. Landol, mint gyóntató az ország legkülönbözőbb pontjain. Fáradhatatlan, bár egyre fáradtabb, s mondja, hogy nagyon sokat kell aludnia, hogy bírja. S közben lustasággal vádolja magát.

Fiatalkorában utánament a Csehországba deportált csallóközi magyaroknak, Nagysápon rátaláltak a cigányok. Pumpolták, fosztogatták, még meg is verték. Nem is egyszer. Nagy nehezen sikerült rábírní, hogy átmenjen Mogyorósbányára, ahol gondját viselnék, mert Nagysápon siralmas volt a helyzete. Nostalgiaából jött haza hétköznapon Nagysápra misézni? A szentmiséről kilépve a templom előtt érte a Teremtő váratlan hazaszólítása.

Irodalmi tevékenysége is volt: a Magyar katolikusok szenvedései. Isten tudja, honnan szedte össze a pénzt hozzá. Anyagi viszonyai mindig siralmasak voltak.

Soha nem panaszkodott. Aranyosan viselte, ha kárpálták. Sokan kedvet éreztek okítani őt. Angyali türelemmel hallgatta. Egyszer az én jelenlétemben egy egyházmegyei pap magyarázott neki felsőbbbségesen. Mikor kijöttünk megkérdeztem, miért tűrted? Hagytam beszélni, mert így jobban el tudta mondani, amit akart. Én is neveltem: meghívott egy fiatal csoportjához, s formátlanul csinálta a dolgot - megítélésem és ízlésem szerint. Én is magyaráztam, s ő mosolygósan, bűnbánóan hallgatta, s fogadta erkölcsének jobbulsát.

Nála alázatosabb embert nem igen ismertem. Nem láttam dühösnek. Nem tapasztaltam, hogy fájót mondott volna valakinek. Nem tudom, hogy milyenek az igazi szentek, de én Gyuszit elfogadom igazinak.

Kelt 1996. június 26-án, Óbudaváron – temetésére készülődőben.

SZÁZ ÉVE SZÜLETETT HAVASY GYULA

(Virt László emlékezése, 2020)

Nevét kevesen ismerik, mások szolgálatát kereste, nem a népszerűséget. A Bokor Községben testvérnek tekintette a nála évtizedekkel fiatalabbakat is. Amíg éltek, őrizték, amíg élnek őrzik emlékét az 1945 után Csehországba deportált csallóközi magyarok is.

Hosszú évtizedekig nagysápi plébános volt. 1990 nyarán, Nagysápon három napon keresztül lelkigyakorlatot tartott tizenegynéhányunknak Bulányi György. Gyuszi bácsi ezalatt 70 éves korában végezte a plébánosi teendőit, látszott, hogy egyházközségében mindenkinek mindene. Napközben többször szólította a kötelesség és ő ment, akár a szomszéd falvakba is. Látszott, hogy JELEN VAN – és a pap jelenléte nagy hatóerő. Amikor éppen szünetünk volt a lelkigyakorlat folyamatában, és amikor éppen otthon volt ő is, akkor került ideje ránk is. Én már Magyarországon születtem és mindig itt éltem, de Gyuszi bácsi tudta valahonnan, hogy felvidéki vagyok. Elmondta, hogy az 1943-as pappá szentelése után a csallóközi Ekecs község káplánja lett (az első bécsi döntés után a Csallóköz 1944 őszéig Magyarországhoz tartozott). Kértem, hogy beszéljen erről, mert anyai ágon egy dédanyám és egy ükanyám is ekecsi volt. Elmondta, hogy amikor visszatért a csehszlovák fennhatóság, ő Ekecsen maradt, pedig magyarországi születésű lévén választhatott volna könnyebb utat is, visszakérhette volna magát Magyarországra.

1946 őszén, a Benes-dekrétumok idején összeszedték a szomszéd kisváros, Nagymegyér magyarjait, és vitték őket Csehországba, a szudétánémet vidékre kényszermunkára. Ő felkereste Lazik Ambrus nagyszombati püspöki helynököt. Közölte vele, hogy ha Ekecsről is viszik az embereket, akkor ő is velük szeretne menni. Lazik Ambrus püspöki helynök – nemsokára püspök – szlovák ember volt, aki tökéletesen beszélt magyarul. Ő felvette a kapcsolatot Josef Beran prágai érsekkel a csehországi magyar kényszermunkások körében végzendő lelkipásztori munka érdekében. Ekecsről 1947 januárjában, szedték össze a magyarokat kényszermunkára, és 20 fokos hidegben marhavagonokban történt a deportálás. Havasy Gyula Lazik Ambrus engedélyével velük ment mindenben vállalta a sorsukat. Csehországba érve felkereste Beran prágai érseket, aki azonnal működési engedélyt adott neki a Csehországba deportált magyarok között végzendő lelkipásztori munkára – akik akkor már hatvanezren voltak.

Vadkerty Katalin, a csehszlovákiai magyarokat ért kollektív jogfosztás története levéltári dokumentumok és visszaemlékezések alapján írta meg monográfiáját. Havasy Gyulára hivatkozva írja, hogy a Csehországba kényszermunkára érkező magyarokat "embervásár" fogadta, a cseh gazdák egymással is összevesztek, hogy ki vihesse magával azokat a családokat, ahol a legtöbb munkaképes ember volt. Havasy Gyula nyolc felvidéki magyar papot "szervezett be" a Csehországba deportált magyar kényszermunkások közötti munkába. Elmondhatjuk, hogy ő alakította ki közöttük a szervezett lelkipásztori munkát.

Szécsényi káplánként a hitoktatásához segédanyagokat készített. 1953-ban egy sokszorosítógép bejelentésének elmulasztása miatt letartóztatták és elítélték. Ekkor ő is kényszermunkás lett, mert a hét hónapot a tatabányai szénbánya földalatti tárnáiban kellett letöltenie. Onnan szabadulva, 1953 végén csatlakozott a Bulányi György által alapított Bokor Közösséghez. Bulányi György ekkor életfogytiglani ítélettel börtönben volt, és ez a veszély Havasy Gyulát is fenyegette. A Bokor Közösségben ifjúsági munkát végzett, ami a hitoktatás keretein is túlment, az pedig már büntetési tétel volt. Ez a munka akkor konspiratív volt. Guszti bácsi elkerülte a másodszori letartóztatást.

Sokat megélt papként dokumentumokat gyűjtött, ami az egyházüldözésnek az apró részleteire is kiterjedt. Ezt 1990-ben tudta kiadni, könyvének címe: A magyar katolikusok szenvedései 1944-1989. Mindezt lelkipásztori munkája mellett végezte.

Havasy Gyula a munkálkodást soha nem hagyta abba, átélte azt, hogy "*te pap vagy mindörökké*". (Zsid. 5.6)

1996-ban halt meg Nagysápon a fáradhatatlan, örökifjú pap.

Hamvai az óbudai temetőben, testvére sírjában vannak elhelyezve.

Összeállította és fényképekkel kiegészítette: Havasy István (2020. április)